

UCHWAŁA

11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa

SSN Krzysztof Wesołowski (sprawozdawca)

na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa G. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
przeciwko B. T.
o zapłatę,
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej
postanowieniem z 23 listopada 2023 r., VI Gz 19/23,
zagadnienia prawnego:

Czy postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako
zgłoszenia wierzytelności i przekazania pozwu syndykowi jako
zgłoszenia wierzytelności, stanowi orzeczenie, od którego przysługuje
środek zaskarżenia ?

podjął uchwałę:

**Postanowienie o przekazaniu pozwu syndykowi jako
zgłoszenia wierzytelności podlega zaskarżeniu zażaleniem (art
394 § 1 pkt 4 k.p.c. *per analogiam*).**

Adam Doliwa Jacek Grela Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy
rozpoznawaniu przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej zażalenia syndyka masy

upadłości B.T. na postanowienie Sądu Rejonowego z 15 maja 2023 r., w przedmiocie odrzucenia wniosku o doręczenie odpisu postanowienia z 24 kwietnia 2023 r. z uzasadnieniem.

W sprawie z powództwa G. spółki z o.o. w B. przeciwko B.T. o zapłatę, pozew został wniesiony 29 grudnia 2022 r., po ogłoszeniu postanowieniem Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach z 24 maja 2022 r., KA1K/GU/40/2021, upadłości pozwanego B. T. - osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej. W postanowieniu tym Sąd wezwał wierzycieli upadłego do zgłoszenia wierzytelności syndykowi w terminie 30 dni od obwieszczenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości w Rejestrze, wskazując, że postępowanie będzie prowadzone w trybie określonym w art. 491¹ ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz. U. z 2022, poz. 1520, dalej: „pr.up.”).

Postanowieniem z 24 kwietnia 2023 r., Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej potraktował pozew przeciwko B.T. jako zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym i przekazał go syndykowi pozwanego B.T. – Z.G. w postępowaniu upadłościowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach. Syndyk masy upadłości upadłego B.T. wniósł o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia z 24 kwietnia 2023 r.

Postanowieniem z 15 maja 2023 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej odrzucił wniosek syndyka masy upadłości B. T. o doręczenie odpisu postanowienia z 24 kwietnia 2023 r. z uzasadnieniem. W motywach rozstrzygnięcia wskazał, że zgodnie z art. 357 § 2¹ k.p.c. postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu, a postanowienie wydane 24 kwietnia 2023 r. nie podlega zaskarżeniu zażaleniem. Podniósł, że podstawę prawną zaskarżonego postanowienia stanowił art. 200 § 1⁴ k.p.c. stosowany w drodze *analogii legis* wobec braku uregulowania przez ustawodawcę konsekwencji złożenia pozwu przeciwko upadłemu po ogłoszeniu upadłości. Stwierdził, że nie jest to jednak postanowienie o przekazaniu sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu (art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c.), nie podlega więc uzasadnieniu, a wniosek o doręczenie odpisu tego postanowienia z uzasadnieniem jako niedopuszczalny, należało odrzucić (art. 328 § 4 w zw. z art. 361 k.p.c.).

Wątpliwości Sądu Rejonowego, który wystąpił na podstawie art. 394^{1a} § 1 pkt 7 i § 2 w zw. z art. 397 § 3 w zw. z art. 390 § 1 k.p.c. z pytaniem prawnym, koncentrują się wokół kwestii zaskarżalności postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, a w istocie - podstawy prawnej zażalenia na to rozstrzygnięcie.

Sąd *meriti* podniósł, że utrwalona jest praktyka sądowa, przesądzająca o potraktowaniu powództwa wniesionego przez wierzyciela przeciwko upadłemu, po ogłoszeniu upadłości jako zgłoszenia wierzytelności, ale judykatura nie rozstrzyga kwestii zaskarżalności postanowienia o potraktowaniu powództwa jako zgłoszenia wierzytelności i przekazaniu go syndykowi masy upadłości. Sąd Rejonowy wskazał, że jest zdania o zaskarżalnym charakterze postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i jego przekazania syndykowi, mając na uwadze jego szczególny charakter i zapewnienie stronom procesu funkcji ochronnej w postaci kontroli instancyjnej przedmiotowego orzeczenia.

W uzasadnieniu pytania prawnego Sąd Rejonowy rozważył podstawy prawne zaskarżalności rzeczonego rozstrzygnięcia. Stwierdził, że po pierwsze podstawy dopuszczalności jego zaskarżalności można upatrywać w art. 394 § 1 *in principio* k.p.c., zgodnie z którym zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie. Podniósł, że postanowienie o potraktowaniu powództwa jako zgłoszenia wierzytelności i przekazaniu go syndykowi mogłoby stanowić jedynie *sui generis* postanowienie kończące postępowanie w sprawie, ponieważ postępowanie upadłościowe stanowi postępowanie sądowe, a tym samym przyjmuje się postrzegać takie przekazanie w aspekcie kontynuacji postępowania.

Po drugie, w ocenie Sądu pytającego podstawę dopuszczalności zaskarżalności postanowienia o potraktowaniu powództwa jako zgłoszenia wierzytelności i przekazaniu go syndykowi może stanowić art. 394 § 1 pkt 4 *in fine* k.p.c., z którego wynika, że zażalenie służy na rozstrzygnięcie w przedmiocie podjęcia postępowania w innym trybie. Sąd Rejonowy, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym wskazano, że w sytuacji wytoczenia powództwa po ogłoszeniu upadłości, nie zachodzi niedopuszczalność drogi

sądowej, a niewłaściwość trybu rozpoznania spraw w drodze procesu cywilnego, co uzasadnienia przekazanie sprawy na podstawie art. 201 § 2 k.p.c. do rozpoznania we właściwym trybie postępowania upadłościowego, stwierdził, że zasadnym jest przyjęcie, by dyspozycję art. 394 § 1 pkt 4 *in fine* k.p.c. stosować w razie przekazania sprawy z trybu postępowania cywilnego do postępowania upadłościowego.

Po trzecie, Sąd Rejonowy wskazał, że możliwą podstawą zaskarżalności postanowienia jest także art. 394 § 1 pkt 4 *in principio* k.p.c., dopuszczający zażalenie na postanowienia, których przedmiotem jest przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu. Podniósł, że podstawę prawną postanowienia z 24 kwietnia 2023 r., którym potraktowano pozew jako zgłoszenie wierzytelności i przekazano go syndykowi stanowi art. 200 § 1⁴ k.p.c. stosowany w drodze *analogii legis*, a zastosowanie konstrukcji art. 200 § 1⁴ k.p.c. nawet w drodze *analogii legis* powinno z uwagi na swoją ważkość w aspekcie praw stron postępowania, przedkładać się na możliwość instancyjnej kontroli zapadłego rozstrzygnięcia. Zdaniem sądu *meriti* można mówić, że zawsze dochodzi do przekazania sprawy „poza dany sąd” z uwagi, że następuje jej przekazanie podmiotowi zewnętrznemu względem sądu – syndykowi i w tym przypadku bardziej zasadne jest zastosowanie art. 394 § 1 *in principio* k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozstrzyga zagadnienia prawne budzące poważne wątpliwości, powstałe przy rozpoznawaniu apelacji, ewentualnie – zgodnie z art. 397 § 3 k.p.c. – przy rozpoznawaniu zażalenia (zob. postanowienia SN z 22 kwietnia 1978 r., III CZP 21/78; z 18 maja 1995 r., III CZP 60/95; z 8 lipca 1998 r., III CZP 17/98, OSNC 1999, nr 1, poz. 19; z 12 września 2000 r., III CZP 35/00; z 7.11.2006 r., III CZP 77/06; na temat sądu uprawnionego do rozpoznania sprawy zob. postanowienia SN z 14 września 2023 r., III CZP 135/22; z 21 stycznia 2022 r., III CZP 10/22, OSNC 2022, nr 6, poz. 63). Przystępując do rozpoznania przedstawionego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy jest zobowiązany w pierwszej kolejności zbadać, czy zostały spełnione formalnoprawne wymagania do przedstawienia zagadnienia prawnego, a w konsekwencji, czy zaistniały przesłanki do podjęcia uchwały.

Przewidziana w art. 390 § 1 k.p.c. instytucja pytań prawnych, z uwagi na wynikające z art. 390 § 2 k.p.c. związanie sądów niższej instancji w danej sprawie poglądem prawnym Sądu Najwyższego wyrażonym w podjętej uchwale, stanowi odstępstwo od zasady podległości sędziów tylko Konstytucji i ustawom, o której mowa w art. 178 ust. 1 Konstytucji. W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że z tych względów wykładnia art. 390 § 1 k.p.c. powinna być dokonana w sposób najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym lub utylitarnym (zob. np. uchwałę SN z 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166; postanowienia SN z 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08; z 29 października 2009 r., III CZP 79/09; z 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09). Podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien więc szczegółowo przedstawić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest także wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego. Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy (zob. uchwałę SN z 9 grudnia 2021 r., III CZP 49/21, OSNC 2022, nr 7-8, poz. 71 i wskazane tam orzeczenia). Należy podkreślić, że przedstawienie zagadnienia prawnego jest niedopuszczalne, gdy sądowi odwoławczemu w istocie nie chodzi o jego wyjaśnienie, lecz o nadanie legitymacji zaprezentowanemu pogładowi, a więc jego potwierdzenie przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienia SN z 23 września 2010 r., III CZP 55/10; z 18 czerwca 2015 r., III CZP 30/15). Celem zwrócenia się w trybie art. 390 k.p.c. nie jest to, by Sąd Najwyższy wspierał jednoznacznie sformułowane przez sąd niższej instancji stanowisko (zob. postanowienie SN z 14 grudnia 2007 r., III CZP 110/07).

Problem zawarty w pytaniu prawnym zgłoszonym w niniejszej sprawie dotyczy tego, czy postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi stanowi orzeczenie, od którego przysługuje środek zaskarżenia. W kontekście tak sformułowanego pytania prawnego, Sąd Rejonowy powinien był wskazać argumenty, prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych w tej materii, a więc argumentację przemawiającą na

rzecz stanowiska o zaskarżalnym charakterze rzeczonego rozstrzygnięcia, jak i argumentację kwestionującą to zapatrywanie. Tymczasem z uzasadnienia przedstawionego zagadnienia prawnego wynika, że Sąd Rejonowy w zasadzie nie formułuje wątpliwości dotyczących zaskarżalności tego rozstrzygnięcia, stwierdził bowiem wprost, że jest zdania o zaskarżalnym charakterze postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, a jego wątpliwości dotyczą raczej podstawy prawnej dopuszczalności zażalenia na to rozstrzygnięcie, który to problem analizuje przez pryzmat art. 394 § 1 *in principio*, art. 394 § 1 pkt 4 *in fine* i art. 394 § 1 pkt 4 *in principio* k.p.c. Sąd Rejonowy, będąc zatem przekonany o przysługiwaniu zażalenia na przedmiotowe postanowienie, dąży do uzyskania od Sądu Najwyższego odpowiedzi na pytanie, która ze wskazanych przez niego podstaw prawnych tego środka zaskarżenia w odniesieniu do postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i jego przekazania go syndykowi jest właściwa, motywując to tym, że utrwalona koncepcja orzecnicza nie rozstrzyga kwestii zaskarżalności tego rozstrzygnięcia.

Pomimo tych zastrzeżeń natury formalnej, Sąd Najwyższy postanowił udzielić odpowiedzi na zadane pytanie prawne. Podnieść zatem należy, co następuje.

Upadłość konsumencka stanowi odrębne postępowanie upadłościowe, które jest ukierunkowane na sytuację osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (zob. A. J. Witosz, *Komentarz do art. 491¹ pr. up.*, w: *Prawo upadłościowe. Komentarz*, red. A. J. Witosz, Warszawa 2021, p. 1). Z art. 491² ust. 1 pr.up. wynika, że w sprawach nieuregulowanych w tytule V zatytułowanym „Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej” przepisy o postępowaniu upadłościowym stosuje się odpowiednio, z określonymi wyjątkami. W postępowaniu upadłościowym konsumenckim zasadniczo zastosowanie mają zatem odpowiednie przepisy dotyczące postępowania upadłościowego prowadzonego za zasadach ogólnych (P. Janda, *Komentarz do art. 491² pr. up.*, w: *Prawo upadłościowe. Komentarz*, P. Janda, Warszawa 2023, p. 1).

Z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości (zob. wyrok SN z 16 stycznia 2009 r., III CSK 244/08.). Wierzytelności podlegające zgłoszeniu do masy upadłości mogą być w czasie trwania upadłości dochodzone tylko w trybie przewidzianym w przepisach art. 236 i n. pr.up. (zob. postanowienie SN z 24 czerwca 2019 r., III CSK 243/17).

Artykuł 236 ust. 1 pr.up. wskazuje na zgłoszenie wierzytelności jako zasadniczo jedyną i obowiązkową drogę do uzyskania zaspokojenia wierzytelności osobistej w postępowaniu upadłościowym (P. Zimmermann, *Komentarz do art. 236 pr.up.*, w: *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2022, nb. 1.). *De lege lata* art. 236 ust. 1 pr.up. stanowi, że wierzyciel osobisty upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, jeżeli niezbędne jest ustalenie jego wierzytelności, powinien w terminie oznaczonym w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości zgłosić syndykowi swoją wierzytelność za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Należy zaznaczyć, że aktualne brzmienie tego przepisu jest skutkiem nowelizacji ustawy – Prawo upadłościowe, które weszły w życie 24 marca 2020 r. (art. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2019, poz. 1802) oraz 1 grudnia 2021 r. (art. 19 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, Dz. U. z 2019, poz. 55). Pierwsza z nowelizacji wprowadziła zasadę, że zgłoszenia wierzytelności dokonuje się syndykowi, a nie jak wcześniej sędziemu-komisarzowi, co miało na celu usprawnienie i przyspieszenie postępowania upadłościowego przez ograniczenie liczby czynności wykonywanych przez sędziego-komisarza. Z kolei druga z tych nowelizacji wprowadziła w art. 236 ust. 1 pr.up. wymóg zgłoszenia syndykowi wierzytelności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. *De lege lata* zgłoszeń wierzytelności dokonuje się zatem bezpośrednio do syndyka, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, z tym zastrzeżeniem, że na adres przez niego podany w zawiadomieniu o ogłoszeniu upadłości zgłaszane są wierzytelności określone w art. 216aa ust. 1 pr.up.

Przyjmuje się, że zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym stanowi formę jej dochodzenia w postępowaniu sądowym, zatwierdzenie zaś listy

wierzytelności jest orzeczeniem co do istoty sprawy (zob. uchwałę SN z 2 marca 2005 r., III CZP 98/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 21; wyrok SN z 22 października 2014 r., II CSK 784/13). Zgłoszenie wierzytelności spełnia więc taką funkcję jak wytoczenie powództwa w procesie, ale w piśmiennictwie i orzecznictwie pojawiają się porównania także do wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego (zob. uchwałę SN z 2 marca 2005 r., III CZP 98/04; P. Zimmerman, *Komentarz do art. 236 pr.up....*, nb. 5; A. Jakubecki, *Komentarz do art. 236 pr.up.*, w: *System Prawa Handlowego. Tom VI. Postępowanie restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, Warszawa 2020, nb. 2.).

W piśmiennictwie podniesiono, że mimo dokonywania zgłoszenia wierzytelności do rąk syndyka, jest ono formą sądowego dochodzenia roszczeń. Postępowanie upadłościowe jest bowiem postępowaniem sądowym i zgłoszenie wierzytelności przez wierzyciela jest zasadniczo przesłanką do uzyskania przez uprawnionego ochrony prawnej w tym postępowaniu (P. Janda, *Komentarz do art. 236 pr.up....*, p. 3.).

Należy zaznaczyć, że nie stanowi przedmiotu wątpliwości Sądu Rejonowego konieczność przekazania pozwu syndykowi jako zgłoszenia wierzytelności, w sytuacji wytoczenia powództwa przeciwko upadłemu po ogłoszeniu upadłości. Sąd *meriti* stwierdził, że pogląd o potraktowaniu powództwa jako zgłoszenia wierzytelności, mimo zmiany treści art. 236 ust. 1 pr. up., zachowuje aktualność, a stanowisko to należy zmodyfikować o tyle, że przekazanie powinno nastąpić nie sędziemu-komisarzowi, a syndykowi. Stanowisko to zdaniem Sądu Najwyższego w składzie udzielającym odpowiedzi jest prawidłowe.

Natomiast jeśli chodzi o kwestię zaskarżalności postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, to analizując problem wytoczenia powództwa po ogłoszeniu upadłości przeciwko upadłemu, na gruncie poprzednich regulacji przewidujących dokonywanie zgłoszeń wierzytelności sędziemu-komisarzowi, w doktrynie wskazano, że na postanowienie o przekazaniu sprawy sędziemu-komisarzowi przysługuje zażalenie również w wypadku, gdy przekazanie takie następuje pomiędzy wydziałami tego samego sądu, ponieważ w drodze analogii będzie miał tu zastosowanie art. 201 k.p.c. (zob. P. Nazarewicz, *Charakter postępowania*

upadłościowego..., s. 17; zob. też uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 14 marca 1989 r., III PZP 45/88, OSP 1990, nr 5-6, poz. 245). Wskazano, że decyzja procesowa o przekazaniu sprawy do właściwego rodzaju sądowego postępowania cywilnego przybiera postać zarządzenia przewodniczącego (przed nadaniem sprawie biegu) albo orzeczenia sądu w postaci postanowienia (po nadaniu biegu postępowania), a postanowienie takie jest zaskarżalne zażaleniem na podstawie art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. *per analogiam* (zob. P. Janda, *Komentarz do art. 236 pr.up....*, p. 3.), przy czym należy zaznaczyć, że według ówczesnego brzmienia art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. przepis ten dotyczył zażalenia na zwrot pozwu, odmowę odrzucenia pozwu, przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie.

Choć sformułowany przez Sąd pytający problem dotyczy możliwości złożenia zażalenia na wydane przez sąd pierwszej instancji postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, to warto odnotować, że w postanowieniu z 25 stycznia 2017 r., IV CZ 95/16, Sąd Najwyższy stwierdził brak podstawy prawnej dla wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na wyrok sądu drugiej instancji, którym uchylono wyrok zasądzający sąd pierwszej instancji i przekazano pozew sędziemu komisarzowi celem rozpoznania w postępowaniu upadłościowym, jako wniosek o umieszczenie na liście wierzytelności. Sąd kierował się wyjątkowym charakterem norm procesowych zawartych w art. 386 § 4 i art. 394¹ § 1¹ k.p.c., niedopuszczalnością ich rozszerzającej wykładni (*exceptiones non sunt extendendae*) oraz procesowym charakterem czynności sądu, dokonywanej w oparciu o art. 201 § 2 k.p.c.

W sformułowanym przez Sąd *meriti* problemie chodzi o kwestię dotyczącą dopuszczalności pod względem przedmiotowym zażalenia na postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, który to problem Sąd Rejonowy rozważył przez pryzmat art. 394 § 1 *in principio*, art. 394 § 1 pkt 4 *in fine* i art. 394 § 1 pkt 4 *in principio* k.p.c.

Z art. 394 § 1 *in principio* k.p.c. wynika, że zaskarżalne w drodze zażalenia są postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że pojęcie „postanowienie kończące postępowanie w sprawie” jest w doktrynie i orzecznictwie definiowane

różnie, przy zastosowaniu różnych kryteriów, ale można przyjąć, że chodzi o takie postanowienie, które przez uprawomocnienie się trwale zamyka drogę do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty w danej instancji (por. uchwały składu siedmiu sędziów SN z 24 listopada 1998 r., III CZP 44/98, OSNC 1999, nr 5, poz. 87; z 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 1; uchwałę SN z 6 października 2000 r., III CZP 31/00, OSNC 2001, nr 2, poz. 22). Dopelnienie „w sprawie” świadczy wprost o zamiarze jego zawężenia jedynie do orzeczeń kończących postępowanie jako całość poddaną pod osąd, z wyłączeniem orzeczeń incydentalnych, ubocznych (zob. uchwałę SN z 27 marca 2008 r., III CZP 11/08, OSNC 2009, nr 5, poz. 66). W omawianym pojęciu „sprawa” oznacza poddany rozstrzygnięciu sądu stosunek regulowany przepisami prawa materialnego. W tym ujęciu przez sprawę należy rozumieć całość sporu. Nie obejmuje ono różnorodnych kwestii, co do których sąd wypowiada się w toku postępowania, bądź podejmuje je w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. uchwałę SN z 27 marca 2008 r., III CZP 11/08). Inaczej mówiąc, postanowienie kończące postępowanie w sprawie to takie, które kończy całe postępowanie lub zamyka drogę do wydania wyroku, a nie orzeczenie wydane w sprawie wypadkowej, rozstrzyganej w toku postępowania (zob. T. Ereciński, *Komentarz do art. 394 k.p.c., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, p. 4.). Postanowienie dotyczące kwestii incydentalnej może być zaskarżone tylko wtedy, gdy wymienione jest w jednym z punktów z art. 394 § 1 k.p.c. Do kategorii postanowień kończących postępowanie w sprawie należą m.in. postanowienia sądu pierwszej instancji o odrzuceniu pozwu, o umorzeniu postępowania lub odrzuceniu apelacji, postanowienie o przekazaniu sprawy właściwemu organowi w trybie art. 464 § 1 k.p.c. (zob. T. Ereciński, *Komentarz do art. 394 k.p.c., ...*, p. 4.; A. Łazarska, A. Górski, *Komentarz do art. 394 k.p.c., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1-458*¹⁶, Tom I, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, nb. 18).

W świetle powyższego, nie sposób uznać, że postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie rozumieniu art. 394 § 1 *in principio* k.p.c.. W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że jeżeli proces

wszczęto po ogłoszeniu upadłości w celu dochodzenia wierzytelności podlegającej zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym należy przyjąć, że doszło do wyboru przez powoda niewłaściwego rodzaju postępowania cywilnego (zob. postanowienie SN z 25 stycznia 2017 r., IV CZ 95/16). Postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi odnosi się do kwestii o charakterze proceduralnym. Przedmiotowe rozstrzygnięcie nie kończy zatem postępowania w sprawie, lecz przeciwnie decyduje o dalszym jego biegu. Zauważyć należy, że pogląd o konieczności potraktowania pozwu wniesionego przeciwko upadłemu po dniu ogłoszenia jego upadłości, jako zgłoszenie wierzytelności i w konsekwencji - przekazania go do rozpoznania w ramach postępowania upadłościowego, jest przeciwieństwem koncepcji traktującej o zasadności jego odrzucenia. To postanowienie o odrzuceniu pozwu kończy postępowanie w sprawie i podlega zaskarżeniu zażaleniem na podstawie art. 394 § 1 *in principio* k.p.c. Postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi nie zawiera natomiast rozstrzygnięcia analogicznego do odrzucenia pozwu (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 9 czerwca 2005 r., II PZP 4/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 367).

Sąd pytający, dostrzegając brak podstaw do zakwalifikowania analizowanego orzeczenia jako postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, wskazał, że rozstrzygnięcie to mogłoby stanowić jedynie *sui generis* postanowienie kończące postępowanie w sprawie, ale podniesiona przez niego okoliczność, że w świetle obowiązującej regulacji Prawa upadłościowego, zgłoszenie takie jest przekazywane syndykowi jako organowi pozasądowemu, a także praktyka syndyków, którzy odmawiają przyjęcia zgłoszeń przekazywanych z pominięciem systemu teleinformatycznego, nie dostarcza argumentu na rzecz stanowiska traktującego, że postanowienie, o którym mowa, podlega zaskarżeniu zażaleniem na podstawie art. 394 § 1 *in principio* k.p.c. Kluczowe jest bowiem to, że postępowanie upadłościowe jest sądowym postępowaniem cywilnym, służącym dochodzeniu i zaspokojeniu wierzytelności istniejących w stosunku do upadłego dłużnika. Jak wskazano wyżej, mimo że zgłoszenia wierzytelności dokonuje się do rąk syndyka, należy przyjąć, iż w związku z faktem, że jest ono rozpoznawane na liście wierzytelności w postępowaniu upadłościowym przedsiębiorców lub na etapie

ustalenia planu spłaty wierzycieli w trybie określonym dla postępowania upadłościowego osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, zgłoszenie takie jest formą sądowego dochodzenia roszczeń (zob. P. Janda, *Komentarz do art. 236 pr.up...*, p. 3.).

Przechodząc zatem do analizy art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c., jako ewentualnej podstawy zażalenia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, wskazać należy, że na podstawie tego przepisu zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu (art. 394 § 1 pkt 4 *in principio* k.p.c.) albo podjęcie postępowania w innym trybie (art. 394 § 1 pkt 4 *in fine* k.p.c.). Podstawą wydania takiego postanowienia są art. 200 i art. 201 k.p.c..

Choć żadna z wymienionych w art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c. sytuacji nie odnosi się wprost do omawianego przypadku zauważyć należy, że Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach wyraził pogląd, iż regulacje, w których przewidziano możliwość składania zażaleń, mogą być stosowane w drodze analogii także w odniesieniu do innych podobnych rozstrzygnięć (zob. np. uchwały SN z 28 października 1993 r., III CZP 147/93, OSNC 1994, nr 5, poz. 104; z 22 stycznia 1998 r., III CZP 69/97, OSNCP 1998, nr 7-8, poz. 111; z 24 września 2003 r., III CZP 58/03, OSNC 2004, nr 11, poz. 173; z 28 sierpnia 2008 r., III CZP 65/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 112, z 6 marca 2015 r., III CZP 115/14, OSNC 2016, nr 2, poz. 17). Poszerza się zatem katalog postanowień zaskarżalnych zażaleniem w drodze *analogii legis*, mając na uwadze konieczność spełnienia standardów rzetelnego postępowania. Także w doktrynie podniesiono, że nie można bezwzględnie wykluczyć poszerzenia zawartego w art. 394 § 1 k.p.c. katalogu postanowień i zarządzeń w wyniku wnioskowania *per analogiam*, w szczególności zastosowania ostrożnej *analogii legis* (zob. T. Wiśniewski, *Komentarz do art. 394 k.p.c...*, p. 5; T. Ereciński, *Komentarz do art. 394 k.p.c...*, p. 15). Wskazano, że posługiwanie się analogią w postępowaniu cywilnym w celu ustalenia podstawy zażalenia nie jest obecnie przedmiotem kontrowersji (M. Walasik, *Dopuszczalność zażalenia na postanowienia kończące samodzielny etap postępowania egzekucyjnego*, Polski Proces Cywilny 2015, nr 1, s. 107).

Przyjmując taką możliwość stosowania art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c. należy zauważyć, że istnieją racje przemawiające na rzecz zapatrywania, by dyspozycję normy zawartej w tym przepisie stosować w przypadku przekazania pozwu syndykowi jako zgłoszenia wierzytelności. Kwestii dotyczącej przysługiwania zażalenia na postanowienie w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, nie można bowiem rozpatrywać w oderwaniu od podstawy prawnej tego rozstrzygnięcia. Jak wskazano wyżej, sądy wydając rozstrzygnięcia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania syndykowi, opierały je o dyspozycję z art. 200 i art. 201 k.p.c. Sąd *meriti* słusznie zauważył, że do przekazania sprawy syndykowi może dochodzić w różnych konfiguracjach (nie tylko pomiędzy wydziałami danego sądu, ale także pomiędzy różnymi sądami), a w sprawie w której sformułowano zagadnienie podstawą prawną wydanego 24 kwietnia 2023 r. postanowienia jest art. 200 § 1⁴ k.p.c. stosowany w drodze *analogii legis*. Postanowieniem tym Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej potraktował wniesiony pozew jako zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym i przekazał go syndykowi pozwanego w postępowaniu upadłościowym, prowadzonym przez Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach.

W kontekście regulacji art. 200 i art. 201 k.p.c. istotne znaczenie ma to, że przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie podlega zaskarżeniu zażaleniem, co wynika wprost z art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c. Skoro dopuszcza się stosowanie art. 200 i art. 201 k.p.c. w drodze *analogii legis* do postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, a postanowienia wydawane na podstawie tych przepisów podlegają zaskarżeniu zażaleniem, to identyczna *ratio legis* przemawia za dopuszczalnością zażalenia w oparciu o art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c. w sytuacji objętej analizowanym zagadnieniem prawnym (zob. uchwałę SN z 28 października 1993 r., III CZP 147/93, OSNC 1994, nr 5, poz. 104). Rozwiązanie to pozwala uzyskać ten sam poziom ochrony praw zainteresowanych podmiotów znajdujących się w podobnych sytuacjach i zapewnia koherencję istniejących w tym zakresie rozwiązań w płaszczyźnie funkcjonalnej (zob. M. Walasik, *Dopuszczalność zażalenia na postanowienia...*, s. 108). Można zatem

stwierdzić, że jeżeli dokonując przekazania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności stosuje się w drodze analogii art. 200 i art. 201 k.p.c., to z uwagi na ważkość rzeczonego rozstrzygnięcia powinno się stosować w tym zakresie także *per analogiam* przepisy dotyczące dalszych następstw zastosowania tych regulacji, a zatem również przewidujące zaskarżalność postanowienia o przekazaniu. Inaczej mówiąc, konsekwencją przyjęcia, że art. 200 i art. 201 k.p.c. znajduje zastosowanie do postanowienia w przedmiocie potraktowania pozwu jako zgłoszenia wierzytelności i przekazania go syndykowi, jest uznanie, że w ramach analogicznej wykładni art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c. rozstrzygnięcie to jest zaskarżalne zażaleniem.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 k.p.c.).

Adam Doliwa Jacek Grela Krzysztof Wesołowski

[ms]